

bedre behandling av andres skip på verdenshavene enn englendernes egne skip. Det synes jeg man skulle huske på når man snakker om de dårlige og lave frakter, tap på maksimalfrakter, og det ene og det annet. Man må huske på hva dette vil være alternativt til: ikke å ha en slik avtale.

Ellers er jeg helt enig i at offisielt skal vi ikke vise oss fornøyd med avtalen. Vi skal følge samme prinsippet som Arbeidsgiverforeningen og Bondelaget og andre, at de aldri er fornøyd. Selvom det går aldri så bra, sier de naturligvis at de er så misfornøyd og at det går så dårlig.

Statsråd Torp: Debatten tas jo opp igjen, og det er jo gitt en karakteristikk av handelsavtalens innhold. Jeg tror nok det ville være riktig å vente med en vurdering av den til den forelå til behandling. I Regjeringen har vi jo hatt anledning til å følge disse forhandlinger på nært hold, og hvis det skulle kunne oppfattes slik — jeg oppfattet ikke president Hambro slik — at det lå en bebreidelse overfor dem som har forhandlet, tror jeg det er ugrunnet. Mitt inntrykk er, på bakgrunn av den situasjon Norge stod i i disse forhandlingene, er det resultat som foreligger, meget godt. Men jeg er enig med president Hambro i at det er en sak vi bør og kan si fra om her i et lukket møte, men å bære det rundt på gater og streder bør man la være å gjøre. Man kan trygt si at det er mange ting vi skulle ønsket annerledes enn det som foreligger i avtalen.

Nordlie: Det kan kanskje synes rart at jeg også tar ordet, men hr. Colbjørnsen kom inn på at dette var en taktikk som var fulgt bl. a. av Norsk Arbeidsgiverforening. Jeg vil da gjerne si, hva jeg sa til en av statsrådene like etter at hr. Hambro hadde hatt ordet, at man skulle tro at han var medlem av Arbeidernes faglige landsorganisasjon. Det er gjerne derfra kravene har kommet om at man må ha andre og bedre avtaler, og hvor man aldri er fornøyd. Jeg tror ikke at man her skal begynne å blande dette inn. Jeg vil bare ha nevnt det.

Presidenten: Presidenten må påny henstille at denne debatt blir avsluttet, og ber representantene ta hensyn til denne henstilling.

Madsen: Bare en avsluttende bemerkning. Jeg er enig med hr. Hambro hvis han sikter til møter og tilstelninger hvor han har vært, og man har snakket om disse ting, men jeg forstod hans uttalelser sånn at han siktet til det som har forefalt her i Stortinget i kveld,

som har vært behandlet her i kveld, og her må vi få lov til å si vår mening om den foreliggende sak. Det er klart at saken selv fortjener at man sier fra på de forskjelligste måter. Naturligvis tror jeg ikke det er uttalelser fra Norge som har sinket undertegnelsen av handelsavtalen, jeg tror — dessverre kan jeg nesten si — at vi hadde ikke ventet det anderledes.

Andrå: Etter denne lange debatt kan det i grunnen konstateres at ingen tør oppta noe utsettelsesforslag, ingen tør foreslå noen forandring. I grunnen er de enige alle sammen, og jeg fikk nesten løsningen på det da hr. Hambro kom og klaget over at folk virkelig utad kan skryte av Englands-avtalen. Vi må, selvom den er aldri så god, snakke nedsettede om den. Jeg er enig med hr. Hambro i det, akkurat som så mange andre som har uttalt seg, men å overføre den samme taktikk til Stortinget, og forsøke å bløffe Stortinget på samme måte, fremstille avtalen så og så dårlig, så meget dårligere enn den er, det tror jeg er helt unødvendig. Det er ikke noe annet vi har holdt på med en hel time nå.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Referat:

Kgl. meld. om de militære én-gangsutgifter under nøytralitetsvakten.

Enst.: Sendes militærkomiteen.

Møtet hevet kl. 18,5.

Møte for lukkede dører mandag den 11 mars 1940 kl. 17,20.

President: H a m b r o .

Dagsorden:

Interpellasjon fra representanten S v e n N i e l s e n :

1. Hva har det siden krigsutbruddet i september 1939 lykkedes Regjeringen å skaffe fra utlandet av krigsmateriell, særlig for vårt luftforsvar?
2. I hvilken utstrekning utnyttet statens og de private verksteders evne til å skaffe oss krigsmateriell av norsk fabrikkasjon?

Presidenten: Møtet foreslås holdt for lukkede dører. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonæ-

rer foreslåes gitt adgang til møtet. — Ingen har uttalt seg derimot, og det ansees som enstemmig vedtatt.

Etter Forsvarsdepartementets ønske foreslåes det at oberst Tobiesen og oberstløytnant Mjøllner får adgang til å overvære møtet. — Ingen har uttalt seg derimot, det ansees som enstemmig vedtatt.

Sven Nielsen: Stortinget har ved flere leiligheter fått redegjørelse for hva der er bevilget av krisemidler, hva de bevilgede midler er brukt til, eller hvorledes de aktes anvendt, — senest i Stortingsmelding nr. 26 av 1940, som visstnok alle ennå ikke har fått. Men hva vi virkelig har fått av materiell, hva det har lyktes Regjeringen å skaffe til veie, særlig av det som trengs mest etter de erfaringer man har kunnet høste fra kampene i Finnland, nemlig luftvernskyts og antitankskyts, tror jeg Stortingets medlemmer i sin alminnelighet har liten rede på. Hver enkelt av stortingsmennene kunne naturligvis ved henvendelse til de respektive kontorer få meddelt hva de ønsker i så henseende. Men spørsmålet er av såpass stor viktighet at jeg mener hele Stortinget bør få rede på det. Stortinget bør i det hele tatt i disse dager vite hvordan vi står militært. Vi vil kanskje i den nærmeste fremtid bli stillet like overfor spørsmål hvis avgjørelse vil være betinget av vår militære stilling.

Jeg fremkastet allerede høsten 1938 i et hemmelig møte i den utvidede utenrikskomité den tanke at vi burde innkalle Kommanderende General og Kommanderende Admiral, for at de hver for seg kunne redegjøre for vår militærpolitiske stilling, og i hvilken grad våre militære stridskrefter kunne antas å løse sin oppgave i krig. Det ble dengang innvendt at vi burde ikke gjøre det, for det ville virke altfor oppsiktsvekkende at vi innkalte Kommanderende General og Kommanderende Admiral til et komitémøte. For meg står det slik at det oppsiktsvekkende i dette tilfelle er at vi aldri har innkalt disse herrer og avkrevd dem en slik redegjørelse. Forholdet er nemlig at til tross for alle debatter i de senere år om militære spørsmål er Stortinget meget dårlig orientert angående vår militære stilling. Vi har aldri fått en sakkyndig vurdering av den militære innsats vårt land i tilfelle kan gjøre under en krig.

Gjennom dagspressen er der i de senere dager gått en artikkel med overskrift: «Det vil bli skutt på russisk fly over norsk område.» Artikkelen er ganske kort og lyder så:

«I de siste dager har russiske fly ofte vært innover norsk område. Selv om det formodentlig er skjedd av mangel på kjennskap til

grensen, kan det ikke lenger tolereres, og forsvarssjefen for Øst-Finnmark har derfor kunngjort at det fra våre luftstridskrefter fra nå av vil bli skutt på fremmede fly som viser seg over norsk territorium. Forsvarssjefen vil søke å regulere skytingen slik at nedslag av prosjektiler eller deler av disse ikke skal kunne skade den norske befolkningen, men en kan ikke være helt sikker. Enhver som ferdes ute når fly, som ikke med sikkerhet vites å være norske, ses eller høres, tilrådes å søke inn i hus eller bak dekning i forhold til den retning hvorfra skyting høres, inntil flyene har fjernet seg.»

Jeg tror ikke det kan skade at en slik artikkel fremkommer. Det ville kanskje være på sin plass å kunngjøre at fremmede krigsfly vil det bli skutt på når som helst og hvor som helst de måtte vise seg innenfor våre grenser, — hvis en slik kunngjørelse kunne bibringe de fremmede makter den tro at vi er vel forsynt med luftvernskyts og med fly. Men jeg tror dessverre at de fremmede makter er vel så godt orientert om disse ting som vårt eget lands befolkning, og vel så godt orientert som Stortinget. Det virkelige forhold er nemlig etter hva jeg har brakt i erfaring, at vi i Finnmark ikke har en eneste luftvernkanon og ikke en eneste antitankkanon. Vi har en del såkalte luftvernmitraljøser, det vil si alminnelige Colt-mitraljøser anbrakt på affutasje, som er slik innrettet at man kan skyte loddrett opp i luften, men deres virkning mot fly er meget begrenset. Av kanoner har man i Finnmark så vidt meg bekjent 8 stykker alminnelige 7,5 cm feltkanoner som ikke er særlig skikket som luftvernkanoner.

Det ble under et tidligere møte her av forsvarsministeren opplyst at instruksen for nøytralitetsvakten i Finnmark gikk ut på å gjøre hårdnakket motstand i tilfelle av russisk invasjon. Den ærede statsminister visste også å meddele, såvidt jeg husker i samme møte, at etter de opplysninger han hadde, var vi i dag sterkere i Finnmark enn Finnland var der nordpå ved krigens begynnelse. Allikevel tror jeg vi må se det faktum i øynene at vår nøytralitetsvakt i Finnmark slik som den nå er utstyrt, vil ha meget vanskelig for med hell å kunne oppta kampen mot en angriper som rår antagelig over et meget stort antall av både fly og tanks, selv om de yder en hårdnakket motstand, hva jeg ikke har grunn til å tvile på at de vil gjøre. Jeg er sikker på at de norske soldater vil følge sin instruks, og det har vi lov til å vente av dem, men vi har også plikt til å utstyre dem slik at ikke deres hårdnakkede motstand fra begynnelsen av er dømt til å være hensiktsløs.

Jeg tror Stortinget vil ha interesse av å vite hva vi i det hele tatt rår over av luftvernskyts her i landet. Etter de oppgaver jeg har fått på

presumptivt kyndigste hold, disponerer vi over et luftvernregiment som har 36 luftvernkanoner av kaliber 7,5 cm. Dessuten har hæren sier og skriver 4 40 mm luftvernkanoner, såkalte maskinkanoner. Enn videre har kystartilleriet og marinen tilsammen 7. Foruten dette har Norsk Hydro for egen regning installert 10 40 mm luftvern-maskinkanoner for sine anlegg. Dette skulle, bortsett fra noen — 10 stykker visstnok — 20 mm Oerlikon kanoner være alt hva der i det hele tatt finnes av luftvernskyts i Norge i dag. De færreste har vel tenkt seg, at vi skulle være så dårlig stillet. Hva vi har av luftforsvar i form av fly, vil formentlig den ærede forsvarsminister kunne fortelle oss.

For et par år siden, eller kanskje det bare er halvannet år siden, fikk Kongsberg våpenfabrikk lisens for fabrikasjon av 40 mm luftvern-maskinkanoner av Boforstypen. Såvidt meg bekjent er enda ikke en eneste kanon ferdig. Det er meg meddelt at vi i mai 1939 kunne fått 100 jagerfly fra Amerika til meget rimelig pris, men anledningen ble ikke benyttet. I «Tidens Tegn» for 5 mars i år sto det en notis om at vi i oktober 1939 var tilbudt Oerlikon luftskytsmaskinkanoner, som også kan anvendes som antitankskyts, men vi lot også da anledningen gå fra oss. Senere har vi hørt av forsvarsministerens redegjørelse her at det er bestilt atskillig luftvernskyts i Tyskland, men etter hva man senere erfarer, blir det nok meget vanskelig å få det. Hvordan det går med de motortorpedobåtene vi har bestilt i England, har jeg heller ikke noen greie på. Det er meg ennvidere bekjent at vi iallfall siden 1938 stadig har vært tilbudt både luftvernskyts og antitankskyts fra Amerika til meget rimelig pris, men at man ikke har reflektert på tilbudene, da det amerikanske skyts ikke antas å stå på høyde med Bofors, i det hele tatt ikke har tilfredsstillet de fordringer som vi mener å burde sette til dem.

Under normale forhold, når det er spørsmål om å innføre nye typer av våpen, enten det er kanoner eller geværer, kan man naturligvis ikke være forsiktig nok før man bestemmer seg, så man er sikker på at man får det beste, men under de nåværende forhold blir vi nødt til å ta det vi kan få, selv om det skulle være andre typer som er atskillig bedre. Det er et ord som sier, at «det beste er ofte det godes fiende», og jeg tror det har vist sin riktighet i dette tilfelle. Hadde man benyttet de chanser som vi har hatt her, så måtte vår stilling i dag kunne ha vært atskillig bedre, selv om vi ikke hadde fått akkurat så godt skyts som vi hadde ønsket. Såvidt jeg kan forstå, har vi i det hele tatt, bortsett fra 10 20

mm Oerlikonkanoner, siden krigen brøt ut for 6—7 måneder siden, ikke fått en eneste luftvernkanon eller en eneste antitankkanon, og det til tross for at Regjeringen, iallfall dens utenriksminister, et halvt år før krigen brøt ut, var klar over at krigen ville komme om et halvt år. Hva kan nå grunnen være til dette? Vi har jo vanskelig for å tro at det er bevisst sabotasje eller uduelighet, og det kan vel heller ikke være det departementale treghetsmoment som er så sterkt at det er umulig å komme ut av det tilvante luntetrav. Tilbake står ikke annet enn at det må være hendelige hindringer som vi ikke har kunnet komme over. Jeg håper den ærede forsvarsminister vil kunne gi svar på det.

I punkt 2 i min interpellasjon har jeg berørt spørsmål om, i hvilken utstrekning de private norske verksteders evne til å skaffe oss krigsmateriell utnyttetes. Det er ingen tvil om at det er mange av våre private verksteder som kunne ha ydet oss verdifull tjeneste, hvis arbeidet hadde vært tatt opp i tide, både med hensyn til våpenfabrikasjon og fremstilling av ammunisjon. Under den nåværende forsvarsminister er det blitt etablert et samarbeid med de sivile bedrifter, og jeg tror Stortinget vil ha megen interesse av å høre hvilket resultat dette samarbeidet har brakt. Forhåpentlig arbeider Statens egne våpen- og ammunisjonsfabrikker nå på toppen av sin ydeevne. Jeg ville sette pris på å få det bekræftet, for det tok meget lang tid før det kom fart i arbeidet ved disse fabrikker, selv etter at krigen i Europa var brutt ut, og det til tross for at det rådet en skrikende mangel på ammunisjon nær sagt for alle typer av våre våpen. Det ville også være av stor interesse for oss å få vite om ammunisjonsmangelen nå i noen grad er avhjulpet.

Jeg anmeldte temmelig nøyaktig på dagen for et år siden en interpellasjon i anledning av vårt forsvar. Det ble den gang kastet meg i nesen at det var politisk spekulasjon og partiagitasjon. Jeg har derfor anmeldt denne interpellasjon i et hemmelig møte, så man iallfall ikke kan komme med den innvending. Jeg er forberedt på også i dag å bli møtt med at det foreligger uttalelser fra hold som både er mere kompetent enn jeg og som har bedre kjennskap til forholdene enn jeg har, at det i den senere tid er rettet på meget, og at det nå slett ikke står så verst til. Jeg lar meg imidlertid ikke imponere, og heller ikke finner jeg det riktig å slå meg til tåls med slike forsikringer, selv om de kommer fra meget høyt og meget ansett militært hold. Jeg har tidligere sagt her at det skulle da også bare mangle at det ikke er blitt meget bedre etter alt det vi nu har bevilget, men man må derfor ha rett

til å påtale de mangler som ennå er til stede og som det ennå står tilbake å rette på. Jeg har såvissst ingen interesse av å tale nedsettende om vårt forsvar; tvertimot, jeg er både oppmerksom på og har fremholdt de store forbedringer som på mange hold har funnet sted i den senere tid, men der er ennå så store mangler nettopp ved de mest vitale deler av vårt forsvar at det ville være ansvarsløst av en som har kjennskap til det, ikke å si fra. Det er nemlig med et forsvarssystem som med en jernkjetting, det er sammenkoblingen av de enkelte ledd som gir kjettingens styrke, og det svakeste ledd i kjettingen er betingende for hele kjettingens styrke. Man må være klar over at vi for noen år siden var et helt avrustet land. En hær med gammelt og tildels dårlig vedlikeholdt våpenmaterieell, med mangelfulle beholdninger av bekledning og utrustning og med 48 dagers øvelse for en brøkdel av vernestyrken, det vil si praktisk talt uten øvelse, — en slik hær representerer i virkeligheten et avrustet land.

Det er formentlig den ærede forsvarsminister som kommer til å besvare denne interpellasjon. Jeg vil gjerne ha understreket at der i min interpellasjon ikke er noen brodd mot ham personlig. Vi er alle klar over at han gjør sitt beste og har vanskeligheter å kjempe med, og ingen venter at 20 års forsømmelse skal kunne gjenopprettes på et par måneder. De som har ansvaret for vår militære stilling i dag, er flertallet i denne sal, som tidligere aldri har tatt denne sak alvorlig; og der er ting som tyder på at saken ikke tas alvorlig ennå. Det budsjett som er fremlagt, og som vil bli behandlet i Stortinget en av de første dager, bærer preg av at Regjeringen fremdeles ikke er klar over situasjonens alvor.

Til den ærede forsvarsminister vil jeg gjerne ha sagt at vårt arbeid med å styrke forsvarsberedskapet i dag ikke må legges an hovedsakelig på lang sikt hverken når det gjelder anskaffelser eller oppøving av soldater. Vi kan ikke lenger skyte oss inn under at det ene og det annet ikke er mulig å få gjennomført på kort tid. Hvis krigen kommer over oss, må vi gjennomføre det. Under den forutsetning må arbeidet for forsvaret drives nå. Selv om vi under slike omstendigheter ikke kan få det beste, så får vi ta det nest beste.

Det er i begrunnet engstelse for at arbeidet for å avhjelpe de mest fremtredende mangler ved vårt forsvar tidligere ikke har vært drevet med den energi som situasjonen skulle tilsi, og heller ikke med det resultat vi har hatt lov til å vente, at jeg fremsetter følgende interpellasjon:

1. Hva har det siden krigsutbruddet i september 1939 lykkedes Regjeringen å skaf-

fe fra utlandet av krigsmateriell, særlig for vårt luftforsvar?

2. I hvilken utstrekning utnyttet statens og de private verksteders evne til å skaffe oss krigsmateriell av norsk fabrikkasjon?

Statsråd Ljungberg: Jeg skal gi endel opplysninger om de hovedgrupper av materieell som her spiller den største rolle, og jeg skal da få lov å begynne med *jagerflyene*, som jo for det aktive luftvern spiller en meget stor rolle. Våren 1939 var det bestilt i England 6 jagerfly Gloster Gladiators. De kom i november, og dermed hadde vi i alt 12 moderne jagerfly av denne type. Gjentatte henvendelser til England for å få ytterligere 24 slike har vært resultatløse. I august 1939 ble det bestilt 12 Curtiss Hawk i Amerika — også gode jagerre — og i oktober ytterligere 12, slik at serien skulle bli på 24. Av disse er 6 mottatt, og resten regner vi med skal innlastes i Amerika i løpet av inneværende måned. I slutten av februar i år bestilte vi ytterligere 36 Curtissjagerre — de var uten motorer — til levering i løpet av inneværende år. Motorene ble kontrahert særskilt; hittil er bestilt 65 motorer og ytterligere 50 vil bli kjøpt i nærmeste fremtid.

Hva angår speider- og bombefly, så ble det i februar i år bestilt bygget i Italia 13 Capronifly i tillegg til 2, som var under bygning. De to første maskiner bebudedes levert i mars og de resterende 13 i mai — juni i år. I februar i år ble det likeledes bestilt 36 Douglass speide/bombefly i Amerika. Leveringen begynner i juli. Til Marinen ble det i desember 1939 bestilt i Tyskland 6 Heinkel torpedofly til levering i april—mai i år. Vi vil da ha i alt 12 stykker av den type. I begynnelsen av denne måned er bestilt i De forenede stater 24 stykker Northrop sjøspeide- og bombefly, levering i løpet av dette år. Denne siste bestilling i forbindelse med de for hæren høyst nødvendige jagerfly har Forsvarsdepartementet etter konferanse med Regjeringen delvis måttet foreta på eget ansvar ut over de beløp som til i dag er bevilget. Vi måtte slå til, det måtte gå telegrafisk, ellers var det gått fra oss. Med hensyn til skolefly skal jeg bare nevne at i januar bestilte vi fra Tyskland 10 nye skolefly, de kommer i mars måned.

Så er det luftvernskyttset. I desember 1939 ble det bestilt 25 stk. 40 mm. Bofors luftverkanoner. Gjennom A/S Bofors skulle de leveres fra en fabrikk i Ungarn. Antagelig får vi dessverre bare 12 av disse, de er nå under mottagelse i Ungarn, og vi regner å ha dem her innen denne måneds utgang.

Med hensyn til det som hr. Sven Nielsen nevnte angående 100 kanoner som ifølge en

notis som har stått i avisene, skulle være tilbudt Regjeringen i høst, så vil der komme en redegjørelse herom til pressen, den er sendt. Hele denne affære er noe mystisk. Disse kanoner ble tilbudt oss uten at det ble sagt hvor de skulle komme fra. Det viste seg senere at det var Litauen som antagelig ville bytte ut noen Oerlikonkanoner for å få noen bedre tyske i steden. Senere sank antallet ned til 50, og da Forsvarsdepartementet skrev og bad om nærmere opplysninger og om å få lov til å besiktige dem, fikk vi ikke noe svar i det hele tatt. Det ligger da nær å tro at Litauen ikke har fått de tyske kanonene som de skulle ha, og derved falt hele dette salg vekk.

Av luftvernskyts har vi videre i januar i år bestilt fra Tyskland 20 stk. 20 mm. maskinkanoner og 20 stk. 37 mm. kanoner for levering mars—april. Bestillingen for de 37 mm.s vedkommende ble forsøkt utvidet til det dobbelte antall. Dessverre synes for øyeblikket leveringen av de 37 mm.ne tvilsom, da det er vanskeligheter med utførselstillatelse, men herom forhandles det for tiden med Tyskland. I bestillingen ingår ammunisjon. Hva luftvernmateriell angår, har vi undersøkt mange andre steder. Bestillinger i Italia har vært sterkt på tale; leveringsfristene der er imidlertid altfor usikre. Man har også undersøkt i De forenede stater, men det skyts som kunne fåes der, var imidlertid ikke helt tilfredsstillende. Vi fortsetter dog våre undersøkelser. Det viser seg nemlig at det som nå tilbys til salg i Amerika, ikke er av samme type som den amerikanske hær har, det er etter vår oppfatning atskillig ringere i kvalitet. Til det luftvernskyts som vi nå har eller som er i bestilling, er enn videre kjøpt ammunisjon, diverse instrumenter, lytteapparater, lyskastere, avstandsmålere og korrektører. Med hensyn til luftvernskytsset kommer jeg tilbake til det straks under besvarelsen av interpellasjonens annet punkt.

Hva luftvernskyts til marinen angår, skal jeg anføre at ved krigens begynnelse hadde marinen i bestilling hos Bofors 20 stk. 40 mm. maskinkanoner. Disse skal leveres i løpet av 1940—41. Ennvidere i bestilling hos Oerlikon i Schweiz 37 stk. 20 mm. luftskyts med ammunisjon, av disse er nå levert det meste, og resten ventes ferdig i løpet av inneværende måned. Da krisen begynte i fjor høst, tok en straks opp spørsmålet om mulig å få forkortet leveringstiden på det bestilte skyts. Dette er imidlertid ikke lyktes. Da fabrikkene under de nåværende forhold ble så sterkt belastet med bestillinger, måtte man ved nybestillinger regne med atskillig lenger leveringstid. Skjønt behovet av luftvernskyts var stort, var det derfor vanskelig å

plasere bestillinger som ville ta så lang tid, det gjaldt særlig 40 mm. maskinkanoner, hvor en måtte regne med ca. 24 måneders leveringstid fra Bofors. En tok derfor opp spørsmålet om å søke å skaffe dette skyts fra andre land, — dette er til marinen. Her stod en imidlertid overfor den vansken at til dette skyts kunne en ikke bruke samme ammunisjon som til det en tidligere hadde anskaffet og bestilt, idet det delvis var andre typer og annet kaliber. Dette krevde da forholdsvis store beløp til anskaffelse av ammunisjon. En fikk tilbud fra 3 forskjellige amerikanske fabrikk på levering av 37 mm. maskinkanoner med ammunisjon, men tilbudene var så lite spesifisert og det var så sparsomme opplysninger at en ikke fant å kunne reflektere på disse. Kanonene synes også å være så primitive at de må sies å ha liten verdi som antiluftskyts. Gjennom et norsk firma fikk en også i desember 1939 tilbud på 50 stk. 20 mm. Oerlikon kanoner og en del ammunisjon. Da det kun var anledning til å kjøpe hele partiet, og da det ikke var en type som passet på fartøyer, var det ikke av interesse for marinen. Det samme var også tilfelle med et mindre parti på 11 stykker som en omtrent på samme tid fikk tilbud på fra et dansk firma gjennom en norsk representant. Av midler som ble stillet til disposisjon i oktober 1939, ble det bestilt 40 stykker 12 mm. mitraljøser med ammunisjon. For å få kortere leveringstid ble det ordnet slik at vedkommende fabrikk i Amerika skulle effektivere bestillingen. Denne bestilling ble senere supplert med en bestilling på ytterligere 7 stk. 12 mm. mitraljøser for et beløp som Rederforbundet og en privat giver skjenket marinen. Det ble fortsatt med undersøkelsene om mulighetene av å skaffe ytterligere luftvernskyts med en rimelig leveringstid. Det ble besluttet å sende en offiser til Italia i begynnelsen av februar i år for å undersøke hva en kunne få kjøpt der. Vedkommende skulle samtidig innom Sveits for å kontrollere en leveranse fra Oerlikon der. Fra Italia fikk man foreløpige tilbud. Noe bestemt om leveringstid kunne imidlertid ikke sies på det tidspunkt. Senere har man fått oppgitt en leveringstid som er så lang at man ikke har funnet å kunne reflektere på tilbudet fra Italia.

Med hensyn til panservernskyts skal jeg få opplyse: Atskillig tid før krigsutbruddet var Bofors 20 mm. maskinkanon antatt for bruk både som luftvernskyts og som panservernskyts. Sommeren 1939 ble det første parti besluttet satt i fabrikkasjon på Kongsberg, delvis i samarbeid med Bofors. Leveringen er ennå ikke begynt. Begivenhetene i Finnland gjorde savnet av panservernskyts særlig føl-

bart, og vi gjorde forsøk på kjøp i utlandet. Forhandlinger med Italia har ikke ført til noe resultat. Den 27 februar i år fikk vi plasert en bestilling i Tyskland på 16 panservernkanoner med 32 000 granatskudd. Leveringen skal begynne i mai førstkommende.

Med hensyn til annet krigsmateriell, intendanturmateriell, brensel osv. tillater jeg meg å henvise til den redegjørelse som ble gitt her i Stortinget den 9 januar. Noen endring i situasjonen som er særlig å bemerke, er ikke inntrådt.

Med hensyn til marinens fartøysmaterieell skal jeg bare bemerke at motortorpedobåtene fra England vil komme i løpet av våren og sommeren. Spørsmålet om å skaffe passende fartøysmaterieell fra utlandet er tatt opp, og en har bedt Utenriksdepartementet om å undersøke i Amerika og andre land om det er mulighet for å få kjøpt jagere. Fra Amerika er det kommet svar som i grunnen er så godt som avslag. Fra de andre land har vi ennå ikke fått svar.

Med hensyn til det annet punkt i interpellasjonen skal jeg få opplyse: Statens egne bedrifter, Kongsberg Våpenfabrikk, Raufoss Ammunisjonsfabrikker og Marinens Torpedoverksted, går for tiden med full drift med 3 skift. For fremstilling av våpenteknisk materieell under krigsforhold er ennvidere generalfelttøymesteren, marinens artilleri og marinens minevesen tildelt ca. 130 krigsindustrielle bedrifter. For tiden er vel 100 sivile bedrifter beskjeftiget dels med å assistere forsvarets fabrikker, dels med selvstendig å fremstille våpenteknisk materieell. Det kan eksempelvis nevnes at håndgranater og tankminer nå lages selvstendig av sivile bedrifter. Levering av håndgranater er allerede begynt. For å få undersøkt muligheten av å påskynde produksjonen av luftvernskyts nedsatte Regjeringen i begynnelsen av februar en kommisjon bestående av flere fremstående industrimenn og med direktøren for Kongsberg Våpenfabrikk som formann. Kommisjonen fikk som mandat dels å undersøke muligheten av å påskynde den nå pågående produksjon av luftvernskyts og dels å undersøke om det i kort tid kan fremstilles nye serier skyts. Kommisjonen arbeidet meget raskt og avga sin innstilling alt i siste del av februar. Kommisjonen påviste at ved en sterkere utnyttelse av den sivile industri vil for det første den nå pågående produksjon av luftvernskyts ved Kongsberg Våpenfabrikk kunne fremskyndes opp til 5 måneder. Dernest vil det samtidig også kunne la seg gjøre å fremstille ytterligere 50 stykker 40 mm. maskinkanoner og 300 stykker 20 mm. maskinkanoner, slik at leveransene kan begynne i februar

neste år. Det store parti 20 mm. maskinkanoner kommer til å spille en stor rolle for oss. Hos Kommanderende General er utarbeidet en plan som viser behovet for luftvernskyts både for byer og sivile bedrifter og fra kraftverker og den slags, og særlig ved kraftverke vil 20-millimeterne komme til å spille en stor rolle. Derfor opererer vi nå med disse planer om partier som er på opp til 300 stykker. Kommisjonens rapport er for tiden under behandling i departementet, og det vil antagelig i den nærmeste fremtid bli fremsatt proposisjon om det. Jeg kan bare nå nevne at for inneværende termin vil vi da trenge anslagsvis kr. 800 000, for 1940/41 7,2 mill. kroner og for 1941/42 ca. 3 mill. kroner. Disse tall er altså fremkommet ved at man har beregnet omkostningene for å gjennomføre den av Kommanderende General nå oppsatte generelle plan.

Endelig skal jeg bare nevne litt om fremstilling av gassvernmaterieell. Fremstilling av militære gassmasker til forsvaret foregår for tiden ved Askim Gummivarefabrikk. Produksjonstakten er nå 120 masker pr. døgn. Kapasiteten er betydelig større, og produksjonen kan i løpet av en måned heves til 300 masker pr. døgn og etter ytterligere en måned til 500 masker pr. døgn. Dette er nærmest et bevilgningsspørsmål. Til 500 masker pr. døgn vil medgå ca. kr. 550 000 pr. måned. Vi har nå ca. 38 000 masker av siste krigsmodell ferdig. Vår samlede mobiliseringsstyrke for alle forsvarsgrener er ca. 125 000 mann. Jeg vil få lov til å nevne i denne forbindelse den kommisjon jeg nettopp omtalte som altså nå arbeider med å utnytte den sivile verkstedsindustri. Kommisjonens neste mandat, som den får om få dager, går ut på å foreta samme undersøkelser med hensyn til ammunisjonsfabrikasjon. Der vil vi også være ganske sikre på, når vi får organisert det, at produksjonen av ammunisjon vil komme betraktelig opp.

Svein Nielsen: Jeg takker den ærede forsvarsminister for hans besvarelse av min interpellasjon og for de opplysninger han har gitt. Innholdet av disse opplysninger var jo dessverre nedslående; fasiten av det er at vi i øyeblikkets situasjon så å si er temmelig blottet for luftforsvar. Men det gleder meg at forsvarsministeren har tatt hånd i hanke med dette spørsmål og foretatt bestillinger overalt hvor han har kunnet komme til. Det er nemlig først etterat den nye forsvarsminister kom til at det er blitt noen fart i bestillingene. Men selv de bestillinger som forsvarsministeren her nevnte, vil ikke på langt nær rekke til for å dekke det behov som der er både for hærens vedkommende og for de

mange byer, kraftanlegg og industrielle bedrifter som rundhåndet i disse dager har bevilget pengebeløp for å hjelpe til å styrke vårt luftforsvar. Det må etter min mening ganske andre antall luftvernskyts til før det dekker vårt behov. Jeg vil i denne forbindelse uttale min glede over at forsvarsministeren har fått satt igjennom at våre militære fabrikker arbeider på 3 skift. Det var på høy tid at de kom i full sving. Og likedan at det nå ved våre private fabrikker fremstilles en så viktig art av våpen som håndgranater — noe som vi overhodet ikke har hatt noen ting av tidligere. Ved det regiment hvor jeg hører hjemme har vi, såvidt jeg kan huske, i de siste 10 år overhodet ikke sett en håndgranat. Jeg vil henstille til forsvarsministeren at han fremdeles søker å få bestillinger på luftvernskyts overalt hvor det er anledning til det, og i så stort antall at alle de behov som i dag er til stede, kan dekkes og det snarest mulig.

Seip: Det hadde kann henda vori naturleg å ta dette ordskiftet i samanheng med den stortingsmelding nr. 26, som no er hjå militærnemnda, og som ho vil gje tilråding om med det fyrste. Dersom ein samanheldt ymse av dei opplysningane som statsråden no gav, med dei opplysningane som statsråden gav i foredraget sitt her den 9 januar, so ville det kann henda gje grunnlag for eit ordskifte om dette. Det ser ut, etter det som statsråden her har sagt, som vi for tida ikkje er komne så svært mykje lenger enn vi var den 9 januar, og da var vi ikkje langt komne. Det er naturleg at det ikkje har vori så lett enda å få inn alt det som har vori tinga heilt frå hausten av, og at jamvel dei terminane som statsråden oppgav i januar, syner seg å vera overstigne. Det veikaste punktet no, ettersom eg kan skjønna, enda om vi skulle få det som er tinga av luftvernmateriell, det er vel ammunisjonen. Der opplyste statsråden i foredraget sitt den 9 januar at vi ikkje hadde nokon ammunisjon til 20 mm-kanonane, og at Raufoss ut i neste budsjettåret kunne setjast i stand til å levera 500 skot om dagen. Dersom vi ikkje får ammunisjon saman med dei luftvernkanonane som vi har tinga, og til den storproduksjonen som er sett i gang på Kongsberg, så vert det vel ikkje retteleg samanheng mellom ammunisjonen og materiellet elles. Militærnemnda tok alt i september opp spørsmålet om å auka produksjonen på Kongsberg og Raufoss. Vi hadde da eit møte der direktøren ved Raufoss, direktøren ved Kongsberg, generalfelttøymeisteren og representantar frå Forsvarsdepartementet var til stades. Og der vart det alt opplyst at produksjonen var sett i verk så langt som mogleg var med det pro-

duksjonsapparatet ein da hadde. Jamvel med det apparatet er det jo ikke så svært mykje ein kan levera. Men ettersom eg forstår, har ein òg funni utveg til auking ut over det ein den gongen meinte, enda direktør Finne den gongen opplyste for Kongsbergs vedkomande at produksjonen

«er øket i den utstrekning det er mulig med det nåværende produksjonsapparat. Fortsatt øking av produksjonen vil kreve spesialutdannede arbeidere og spesialmaskiner, som det nå nesten ikke er mulig å oppdrive.»

Det gjekk fram av det foredraget interpellanten heldt, at han gjekk ut frå at det ikkje var noko luftvernskyts i Finnmark. Statsråden svara ikkje på det. Eg har forstått det slik at ein har nokre 7,5 cm.s luftvernkanonar der oppe, og eg vil gjerne spørja om det ikkje er så. Eg vil òg gjerne spørja om det ikkje er så at dei 2 fyrste motortorpedobåtane no er ferdige til leveranse, og om dei ikkje kan ventast hit med det aller fyrste.

T. Sverdrup: Hva der fremgikk av den ærede statsråds redegjørelse, var for så vidt ingen nyhet for meg, og det er nettopp på den bakgrunn jeg har sagt så mange alvorlige ord fra denne talerstol omkring disse problemer like til i høst, da krigen brøt ut. Det viser seg altså å være sant det gamle ord, at når først situasjonen er der, så lar et forsvar eller overhodet forsvarsforanstaltninger seg meget, meget vanskelig etablere. Et forsvar lar seg ikke stable på benene den dag man har bruk for det. *Hvor mange ganger har ikke dette vært sagt fra de fagkyndiges side både her i dette land og for øvrig over hele verden!* Men vi får naturligvis ta situasjonen som den er, og forsøke å innrette oss på best mulig vis, sådan som vi er oppe i den. At det står dårlig til med hele vårt luftvernmateriell, vil fremgå av et lite eksempel som jeg skal fortelle det ærede storting. I den by jeg hører hjemme, er det en marinestasjon. Vi har et meget vitalt punkt der for våre undervannsbåter, en ladestasjon, som vi ikke har mange av i landet; vi har luftvernets egen samlestasjon for hele Østlandet, hvor alle meldinger om luftangrep går inn og formidles videre til Oslo; vi har ytre Oslofjords oppsatte stab, hvor alle organer er samlet. Alle disse, som det for meg skulle synes, meget vitale ting innen et forsvar har ikke et eneste middel til å forsvare seg mot luftangrep. Med andre ord, man kan vente at alle disse ting settes ut av funksjon den dag vi skulle være så ulykkelige å bli angrepet gjennom luften. Vi har ikke engang plasert disse ting i hva man vil kalle et bombesikkert rom. Selvfølgelig — så langt har

man jo ikke tenkt tidligere. Jeg har nevnt dette eksempel — jeg vet at statsråden er bekjent med det gjennom henvendelse fra meg tidligere — i et hemmelig møte i september i fjor, og jeg har tatt det opp nå, for jeg tror man nå må skjære gjennom det. Man kan ikke sette til side et så viktig militært spørsmål til fordel for — la oss si en eller annen by som av omsyn til sine innbyggers sikkerhet har skaffet noen penger for å kunne si: vel, vi får forsvare våre innbyggere. Jeg tror man må gripe gjennom der og si at de militære mål må gå foran de sivile under den situasjon vi befinner oss i. Det kan være godt og vel nok at man samler en økonomisk basis for å få kanoner og på den måten lar staten slippe billig, men statens krav må gå foran den enkelte borgers krav i dette spørsmål. Jeg tror heller ikke at en krig for vårt vedkommende vil komme til å arte seg sådan gjennom luften som vi dessverre har sett at den har gjort det i Finland i de tre månedene det har vært oppe i krig. Man kan aldri vite, men jeg tror ikke det eksperimentet vil bli så fort gjen tatt. Dertil kommer at vår beliggenhet i forhold til en eventuell angriper ikke er den samme som Finlands. Vi vil ikke, iallfall ikke for størstedelen av landet, kunne få en angriper som ligger så nær innpå, og som kan bombardere så å si hver time på dagen gjennom luften. Jeg tror derfor at man ikke må drive redselen for bombeangrep så langt at det grenser til hysteri. Jeg har inntrykk av at publikum nå på grunn av Finlandssituasjonen tror, at bare vi får oss en kanon, så klarer nok gamle Norge seg. Det tror jeg ikke er riktig.

Det var et spørsmål som jeg gjerne ville berøre i forbindelse med dette, interpellanten berørte det også, men jeg hørte ikke at statsråden var inne på det, det gjelder Nord-Norges stilling i situasjonen i dag. Jeg nevner det fordi jeg er på det rene med at Nord-Norge er så dårlig forsvart at jeg for to år siden brukte de ord at det ligger uten forsvar. For dette fikk jeg da litt påpakning av den da sittende forsvarsminister, noget jeg tok med godt humør. Men jeg mener fremdeles at Nord-Norges forsvar er det som i dag bør stå først på listen. Og der blir da spørsmålet: Har den sittende regjering ved sin forsvarsminister gått inn for en forsvarsplan? Hvordan skal Nord-Norge forsvares i tilfelle vi blir utsatt for et angrep? Foreligger det planer for dette? Foreligger det regjeringsvedtak for at sådan og sådan skal det foregå? Jeg mener at det er nødvendig at man har greie på dette, for jeg tror at den dag Alvoret er der, er det for sent å begynne å spørre om hvordan det skal gjøres. Det må være gjort på forhånd likeså vel

som vi burde ha alt dette vi nå har hørt om, på forhånd og ikke når det er for sent. Og da tror jeg det vil melde seg med en gang om vi ikke, så snart sneløsningen i Nord-Norge kommer, må gå inn for å skaffe en befestet linje der oppe, så vi iallfall har ett sted hvor ryggen er fri, vi må ikke bare skyte oss inn under at det får klare seg med at vi sender folk opp der, de må yde motstand o.s.v. Har vi ikke noe fast ryggstø, tror jeg ikke Nord-Norge kan forsvares. Jeg mener at vi allerede nå må begynne å treffe disposisjoner med forsvar for øye. Vi skal formodentlig ha en stor arbeidshjelp dit opp for å etablere en sådan linje, og vi må også begynne å frakte materiell dit, for det nytter visst ikke bare med geværer i Nord-Norge, hvis vi blir angrepet den vei.

I naturlig sammenheng med dette vil det spørsmål melde seg om vi ikke må ha et støttepunkt ute på kysten. Jeg nevner dette fordi marinen i de siste 10 år ustanselig har fremholdt at vi må ha Tromsø befestet. Uten at marinen har et støttepunkt i Nord-Norge, kan man ikke regne med at vårt sjøforsvar kan forsvare Nord-Norge overhodet. En marine bestående av så lette fartøyer som vi har, må ha et replipunkt å søke inn til, og den gamle plan — den er utarbeidet og ligger i Forsvarsdepartementets skuffer — for forsvar eller oppsetning av festningsverker i Tromsø vil koste 12 millioner. Den vil naturligvis kanskje bli noe dyrere nå, men jeg vil spørre den ærede forsvarsminister: Er ikke tiden nå inne til så snart som mulig å gå i gang med det arbeid og forsøke å få den side av saken i stand? Den vil nemlig også komme til å danne en naturlig avslutning på en helt naturlig linje for forsvar over land. Jeg vil ikke her bruke ordet førstelinje, men den vil jo ned mot Lyngen danne så å si endepunktet for linjen fra Tregrenserøysa oppe på svenskesiden og ned til Lyngen, så å si den korteste distanse mellom fremmed land og sjøen i Norge, altså det skulle tegne seg sånn at det var iallfall ett punkt som var lett å forsvare.

Interpellanten nevnte et forhold, at man kanskje burde utstede en forordning eller en kunngjørelse til fremmede makter om at fremmede fly over norsk territorium ville bli skutt på. Jeg trodde at det var en selvfølge. I og med at vi har erklært oss nøytrale, har vi også plikt — etter min oppfatning av nøytralitetsreglene — til å skyte på fremmede fly som kommer inn over vårt territorium, og for den gren jeg befinner meg i, er iallfall ikke ordrene uklare, det er sikkert. Jeg tror nemlig det ville være en svakhet og ikke noen styrke, under den nåværende situasjon å begynne å deklare at vi ville skyte på fremmede fly.

Så var den ærede statsråd inne på spørsmålet om erstatningsbygning for marinen. Vi har jo nå i de 6 måneder som er gått, fått en god erfaring for hvor dårlig vår marine er utstyrt med materiell selv til å holde det vi kaller oppsyn under nøytralitetsvakten på vår kyst. Jeg skal atter nevne et eksempel: Fra Lindesnes til svenskegrensen har vi normalt ikke liggende et eneste fartøy som jeg i dag vil betegne som et krigsskip. Det er kun vaktbåter og ikke båter som i det hele kan opptre likeoverfor en noenlunde utstyrt motstander og markere forsvar mot nøytralitetsbrudd. Og stort bedre stell er det ikke langs hele kysten i dag, når vi har reparert og pusset på det gamle som vi hadde da krigen begynte, — det tok lang tid. Nå er jeg jo oppmerksom på det at situasjonen i Finnland har gjort at en hel masse av vårt materiell har vært trukket opp i Finnmark, men selv om vi får det tilbake, så har det vist seg fra tiden før krigen i Finnland brøt ut, at det er vanskelig å skaffe bare et følgefartøy for et fremmed fartøy som skal eskorteres på kysten; så langt nede er vi. Og jeg tror ikke man der bare må se seg om i den retning om vi kanskje kan få kjøpt noe utenlands fra, men vi blir også nødt til å se hva vi kan gjøre på våre egne verksteder innen landets grenser. Og der kan jeg f.eks. peke på et sånt forhold som at Fredrikstad Mek. Verksted nå på halvannet år har levert en «Sleipner»-jager. Nå har det bedding fri, hvorfor da ikke bestille maken til dette fartøy på samme verksted? Man må se den sak i øynene, at krigen kan komme til å vare både 3, 4 og 5 år, og da nytter det ikke å sette seg ned og si, at vi treffer ikke noen foranstaltninger som skal vare utover en 3 — 4 måneder, av redsle for at krigen skal være slutt. Vi har jo så mange ting å ta igjen der, at jeg tror det er ingen som helst fare ved å planlegge vår videre utbygning for fremtiden.

Så var det et spørsmål til, det var Ytre Oslofjord festning. Den ligger jo, skal vi si, omtrent halvbygget, og det som står igjen, er vesentlig manuelt arbeid, sprengningsarbeider osv. Vil det ikke der være riktig å sette inn en stor arbeidsgjeng natt og dag nå når vi kan begynne å arbeide, og få dette spørsmål ut av verden? For sånn som den festningen i dag er, må man ikke tro at den yder en absolutt sikkerhet mot innbrudd i Oslofjorden. Den er bare på den ene side i fjorden og ikke på den annen halvdel. Det vil kreve arbeidere, og da ligger det nokså nær å hente dem fra Østfold. Disse såkalte steinhuggere i Østfold vil egne seg utmerket for dette arbeid. Det blir steinarbeid de kommer til å foreta der ute.

Så var det en ting til som jeg i denne forbindelse gjerne vil nevne. Jeg har et inntrykk av

at man under den situasjon vi befinner oss i, fremdeles innen Forsvarsdepartementet etter de gamle gode, hevdvunne prinsipper, at intet kan gjøres uten at allting ligger på statsrådets bord. Det tar så lang tid å få unna et spørsmål som de der sitter ute på den ytre front, trodde kunne løses i løpet av en dag bare ved å gi myndighet til dem som sitter der og kjenner situasjonen. Jeg tror man her må skjære gjennom hvis man i det hele tatt vil oppnå en hurtigere behandling, og heller se bort fra at kanskje på et eller annet vis ett ledd ikke blir medvitende i hva der foregår, de kan jo etterpå allikevel få komme til og få se det. Man må ikke nå gå omkring og tro at man har evig tid, og kommer tid kommer råd. Jeg har hatt flere klager i den anledning. Jeg kan ikke si at jeg selv har opplevd det, men det har vært flere hos meg i min egenkap av medlem av militærkomiteen, og sagt at arbeidet går så sent, de sitter og venter og venter og kan ikke komme i gang med det.

Jeg kan i forbindelse med dette spørsmål nevne at f.eks. oppe på Agdenes har vi enda ikke en gruve hvor soldatene kan gå ned i tilfelle av luftangrep. Det skulle jo ligge nokså nær at et eller annet pionérkompani ble beordret til å begynne å arbeide med det, uten at man begynte å tenke og planlegge og planlegge og tenke igjen. Det måtte være en lett sak å sette det i sving. Det koster dynamitt, og det koster en del soldater som allikevel skal inn. Det er mange sådanne ting jeg er kommet bort i. Jeg tviler ikke på at den sittende statsråd i Forsvarsdepartementet er helt velvillig innstillet overfor disse spørsmål, men jeg vil gjerne ha nevnt dette, fordi det kan hende at enkelte ikke kommer så langt som opp til statsråden med sådanne hemmeligheter. Vi som ligger litt lenger nede i rangklassen, får kanskje høre mer om den slags.

Colbjørnsen: Vi skulle jo nå være i den stilling at vi har penger eller iallfall skal skaffe oss penger til ganske betydelige militære anskaffelser, til forsyninger og til modernisering og effektivisering av militærstellet. Vi har jo for inneværende termin bevilget 200 millioner kroner, og for neste er foreslått 125 millioner kroner. Vi kan vel gå ut fra at de 125 millioner kroner som er foreslått av Regjeringen, vil bli bevilget temmelig enstemmig av Stortinget. Det blir altså til sammen 325 millioner kroner. Dertil kommer 20 millioner kroner som er bevilget ekstraordinært for inneværende termin, og 25 millioner kroner som er bevilget ekstraordinært for et par dager siden til neste termin, i alt 370 millioner kroner. Da skulle vi være interessert i at de

pengene blir anvendt på den beste måte så noenlunde innen utgangen av neste budsjettår. Det kan naturligvis være bra at bruken er forsinket en del år i år, fordi statskassens kontantstilling jo ikke akkurat er så særlig bra i øyeblikket. Men vi må jo forsøke å skaffe kontantene nå i den aller nærmeste framtid, dels ved hjelp av de skatter og avgifter som vi har bevilget eller skal til å bevilge, og dels gjennom opplåning, den som er planlagt og forutsatt i budsjettene, men hvor vi for den innenlandske opplånings vedkommende ikke er kommet særlig langt på vei ennå. Det er ting som må skje i en nokså nær framtid. Og når vi så noenlunde får de lån som er forutsatt, vil det altså være penger til disposisjon, og da bør de også brukes uten altfor stor forsinkelse. Det ble nevnt her da vi diskuterte sivilt luftvern for noen dager siden, at de 200 millioner kroner som var løyvd ekstraordinært på inneværende års budsjett, i det store og hele skulle være disponert. Da vil jeg si at når det er tilfelle, og når man allikevel trenger å gå til ytterligere anskaffelser, bør man trekke på de 125 millioner kroner for neste år, slik at man ikke skal risikere at det blir stående over temmelig store summer til 1941—42 uten å bli brukt. Når Stortinget først temmelig enstemmig har bevilget pengene, er det vel også meningen at de så noenlunde skal brukes.

Da vi hørte på redegjørelsen i dag, fikk vi samme inntrykk som vi fikk av forsvarsministerens redegjørelse da vi samledes i januar, at det er gått nokså sent med disse anskaffelser og denne produksjon hjemme. Det har vært gjort svært meget, det er vi alle klar over, men fremdeles går det temmelig langsomt. Jeg skal ikke komme noe særlig inn på disse forskjellige angivelser som forsvarsministeren kom med i dag. Jeg vil få lov til å stille et par spørsmål til ham om ting som han ikke har vært inne på, nemlig om man ikke også må se disse anskaffelser til luftvernet i forbindelse med det behov som det utvilsomt er til stede for andre sorter av skyts, både automatskyts og særlig feltartilleri, som vi — det var jo hr. Sven Nielsen inne på — har forferdelig lite av. Så vidt jeg skjønner, er situasjonen den at vi ikke har mer enn omtrent de 200 lette feltkanoner som vi hadde ved avslutningen av verdenskrigen. Vi har fått noen nye senere, men så er vel også noen gått ut i mellomtiden, og situasjonen er vel ikke stort bedre nå enn den var den gang den store forsvarskommissjon avgav sin innstilling en del år etter verdenskrigen, og pekte på at det vi hadde, var svært umoderne. Vår 7,5 cm feltkanon var gammel den gang allerede, 20 år gammel, men det ble riktignok sagt

at den enda en del år kunne gjøre god fyllest for seg. Vi mangler naturligvis helt middels-tungt og tungt feltartilleri i moderne forstand, som det også ble gjort rede for allerede den gang, men det er det vel ikke noe å gjøre ved, det klarer vi vel ikke å anskaffe allikevel, så jeg skal ikke komme inn på det. Hvis vi tenker oss at hæren blir satt på feltfot, og hvis vi da skulle ha skyts så noenlunde etter moderne krav, slik som man kan se det i utlandet, og etter hva man der sier man må ha pr. divisjon eller pr. infanteribataljon, så burde vi vel iallfall ha 500—600 kanoner, mens vi har er par hundre, de aller fleste av dem gamle. Jeg vil gjerne få lov til å spørre forsvarsministeren om ikke også dette er et felt hvor vi bør gjøre noe, og hvor det *kan* gjøres noe.

Så er det automatvåpen. En hører jo sagt at vi skal ha så mange mitraljører og lette maskingeværer og minekastere i landet, og det fremgikk også av den redegjørelse som vi fikk fra departementet, visstnok i fjor, at det er fabrikkert nokså mange mitraljører og bombekastere i landet de siste år. Men atter: Hvis vi ser på en oppstilling på f.eks. 50—60—70 infanteribataljoner og det skyts som trengs der, etter de fordringer som nå må stilles til de lette brigader som er forutsatt oppsatt som operative minsteenheter i tilfelle krig i Norge, tror jeg det blir for lite. Jeg vil gjerne få lov til å høre med forsvarsministeren om vi har nok med maskingeværer og tunge mitraljører og bombekastere til å tilfredsstille de krav som må stilles, hvis hæren skal settes på feltfot.

I denne forbindelse vil jeg også høre hvordan det er med andre moderne våpen, særlig maskinpistoler, som vi har hørt så meget om fra Finland i det siste. Har vi maskinpistoler, eller har vi tenkt, oppta produksjon av dem eller å innføre dem? Andre ting kunne nevnes, f.eks. at det i de fleste moderne arméer blir flere og flere geværer med kikkertsikte til virkelig skarpskyting på lange avstander gjennom kikkert. Hvordan er det — har vi noen slike spesialgeværer med kikkertsikte i Norge, eller har vi tenkt å anskaffe dem?

Med hensyn til luftvernartilleri ser det ut som vi har eller kan skaffe oss så noenlunde det som trengs av 7½ cm.s luftvernkanoner; men når det gjelder 40 mm.s og 20 mm.s maskinkanoner er det meget smått stell. Nå, det kommer naturligvis av at spesielt når det gjelder de 20 mm.s, er dette ting som man lite tenkte på for noen år tilbake. Jeg vil minne om at i Oberst Ruges luftvernutredning fra et par år tilbake var det overhodet ikke 20 mm.s med. Det var bare 40 mm.s. Det var foreslått 52 batterier, riktignok bare på 2 kanoner hver, altså i alt 104 40 mm.s maskinkanoner.

Nå er det ganske klart i dag at det tall er altfor lite; vi må betydelig opp over dette, vi trenger minst et par hundre 40 mm.s kanoner i alt. Det fremgikk også av forsvarsministerens redegjørelse. Dernæst trenger vi flere hundre 20 mm.s maskinkanoner, dels som luftforsvar og dels som antitankkanoner. Med hensyn til disse siste stilte jeg i den debatt vi hadde for et par dager siden, det spørsmål om vi virkelig kan klare å produsere disse på Kongsberg, og det spørsmål vil jeg få lov til å stille om igjen. Jeg regner med at Kongsberg har mange ting å gjøre. Kongsberg kan ikke slutte med å produsere mitraljøser og maskingeværer; de må vel også i høyere grad enn nå konsentrere seg om lette feltkanoner, og det er også andre ting de må gjøre. Kan de ved siden derav, selv om de aldri så meget går i tre skift, og selv om man forsøker å utvide deroppe, klare den tilstrekkelige produksjon av 40 mm.s og 20 mm.s maskinkanoner, når vi regner med at vi i løpet av kortest mulig tid skulle ha f.eks. 100 eller 150, kanskje helst 200 40 mm.s maskinkanoner, og at vi av 20 mm.s burde få 500 à 600; antagelig trenger vi flere. Forsvarsministeren nevnte i dag en plan på 300, som den kommisjon som har vært nedsatt, hadde anbefalt. Jeg forsto ham slik at Forsvarsdepartementet var stemt for å følge anvisningene for denne kommisjon, og det er jo et godt skritt på vei. Men så vidt jeg kan forstå, vil det, hvis man skal forsere produksjonen av 20 mm.s og 40 mm.s maskinkanoner på Kongsberg, komme til å gå ut over Kongsbergs øvrige produksjon, som også er meget viktig. Det var derfor jeg nevnte det spørsmål om det ikke burde organiseres en egen fabrikk for spesialproduksjon, massefabrikasjon av 20 mm. og 40 mm.s maskinkanoner. Jeg tror at det er den eneste utvei til virkelig å få trygget en tilstrekkelig produksjon i løpet av forholdsvis kort tid. Det behøves ikke store midler til anlegget. Fabrikken måtte samarbeide med private bedrifter og for så vidt funksjonere som en samlerfabrikk, hvor man satte ut forskjellige deler av arbeidet til andre. Men jeg tror det er helt nødvendig å få en slik bedrift, idet jeg ikke kan skjønne at Kongsberg kan klare den oppgaven det nå står foran.

I denne forbindelse vil jeg spørre forsvarsministeren hva hans syn er på ingeniør Brøndbys patenter. Ingeniør Brøndby har, som det vil være enkelte av Stortingets medlemmer bekjent, utmerkede konstruksjoner til 20 mm.s maskinkanoner og for øvrig også til maskingeværer og selvladegeværer, og etter opplysninger som vi har fått i Statens tiltakskommisjon, ser det ut som man vil kun-

ne klare å fabrikere ingeniør Brøndbys 20 mm.s maskikanon for en sum som er nærmest fantastisk billig i forhold til den sum som en 20 mm.s Bofors-kanon koster. Det er oppgitt ca. 2500 kroner, altså ikke stort mer enn en mitraljøse koster, mens en 20 mm.s Bofors-kanon, såvidt jeg vet, koster 16 000 à 18 000 kroner eller noe slikt. Jeg vet at det hos enkelte av de militære ledere har vært sterk interesse for denne ingeniør Brøndbys konstruksjon; men på den annen side er det jo denne gamle konservatisme som henger igjen hos noen, og kanskje også dette at det beste skal være det godes fiende. Man vil ha absolutt trygghet på alle kanter, og man har en tilbøyelighet, forekommer det meg, til å se dette altfor meget under evighetens synsvinkel, og ikke under den synsvinkel som man nå burde se det under, nemlig at det gjelder å få gjort noe *snarest mulig*. Når jeg nevner dette med Brøndbys konstruksjoner, er det fordi vi fikk dem i Statens tiltakskommisjon i forbindelse med spørsmålet om prøveskyting. Det viste seg nemlig at det er vanskelig å skaffe noen få tusen kroner til prøveskyting av så viktige konstruksjoner. Patronene koster visst 10 kroner stykket, og det skytes jo en mengde av dem i minuttet, så det kan bli mange tusen kroner; men allikevel, når det gjelder å utprøve en ting som gir så rike løfter, burde naturligvis spørsmålet om noen få titusener av kroner, selv om det blir så meget, være forholdsvis underordnet. Jeg kan ikke gå god for om dette virkelig er en brukbar konstruksjon, det høres nesten for godt til å være sant; men det er dog temmelig kyn-dige ingeniører fra det sivile bedriftsliv som har sett på dette, og mener det er en stor mulighet for at man for en svært billig penge vil kunne lage 20 mm.s maskinkanoner. Og hvis man da får en spesialbedrift organisert, vil man i løpet av forholdsvis kort tid kunne få et ganske stort antall av disse kanoner.

Jeg vil få lov til å spørre forsvarsministeren hvordan dette ligger an, og om vi overhodet kan vente forslag for Stortinget i den nærmeste fremtid om en slik forsering av produksjonen av maskinkanoner, spesielt 20 mm.s, at det virkelig kan monne noe, slik at vi altså i løpet av en rimelig fremtid kan få en del hundre slike kanoner som vi utvilsomt trenger, — spesielt på grunnlag av erfaringene fra Finnland.

Ørbæk: Etter den overveldende sakkyndighet vi nå har vært vitne til, frafaller jeg ordet.

Jakob Vik: Stortinget har no høyrte utgreiinga frå hr. Colbjørnsen om desse spørsmåla, og ein må vel seia at vi bør kjenna oss skamfulle nokon kvar som har arbeidd med forsvaret. Når arbeiderpartiet tek så i veg, er saka visseleg i dei beste hender. Men eg har hatt det inntrykket før og har det av utgreiinga frå statsråden i dag, at det er mange og store lyte ved bereidskapen vår i forsvarsvegen, at han burde ha vori mykje betre og kanskje kunne ha vori mykje betre. Når vi høyrde statsråden i dag leggja fram melding om korleis det står til med forsyningane våre på dette omkverve, og vanskaner i samband med det, kan ein ikkje koma frå at det kanskje enda ein gong bør nemnast at Stortinget burde ha komi tidlegare saman og fått full greie på dette, ikkje no i vinter, men i haust. Det er ikkje lett å klandra nokon serskild for det som har vori vanvyrda, for vi kan ha noko å svara for alle mann; men når ein tenkjer på alle dei konferansar som har vori haldne i militærnemnda, når det har vori spørsmål om større produksjon av ditt og datt, og om ein ikkje kunne setja større kraft på produksjonen i våre eigne fabrikkar, så har det vori svært mange vanskar, vanskar som ein no, da situasjonen var så overhendig, har mått løysa, men som alle måtte forstå var så nærliggjande at det kunne ha vori grunn til å ha teki dei før. Eg har direkte spurt fagsjefar med statsråden i spissen, om ein ikkje kunne auka skifttalet på våpenfabrikkane for å vera meir budd for situasjonen som ein måtte tru kom. I fjor reiste eg saman med andre spørsmålet om rett mange millionar for å kjøpa turvande luftvernsmateriell. Det vart røysta ned. Eg har fleire gonger reist det spørsmålet om det ikkje kunne byggjast motor-torpedobåt-skrøv heime i Noreg. Vi har ikkje fått nokon av dei enno, og vi veit ikkje om vi får dei, jamvel om dei er tinga. Det er sagt at det er ein so vidløftig konstruksjon, men i denne dag har eg fått eit skriv frå Amerika, frå ein fullt pålitande norsk ingeniør, fødd i Hordaland, og han meiner at desse skrøva kan byggjast heime i Noreg, kanskje for minder enn den halve prisen, og så montert med amerikanske motorar. Av størst interesse for større bereidskap er spørsmålet om meir samarbeid mellom forsvaret og den sivile industri. Eg tok opp spørsmålet i fjor om arsenal i Bergen. Statsråd Monsen tok velviljug på det og meinte det kunne vera ein god tanke. Eg tok opp det spørsmålet fordi eg meinte det var grunn til å ottast for at det kunne verta bruk for større bereidskap rett snart. Utan å klaga over nokon spesielt vil eg for min part ha sagt at jamvel om det no er i den ellefte timen, kanskje i den tolvte, må

alle krefter setjast til for å få eit brigde. Det burde ha vori gjort før, men eg er samd med dei som trur at krigen vert langvarig, så ein må ikkje setja seg ned og tru at dette glir over. Det ville vera ein uvanleg hyggeleg ting, men eg trur ikkje vi har lov til å tufta bereidskapen vår på det. Eg trur at Stortinget no, når ein har høve til å snakka om desse tinga, bør beda administrasjonen, Regjeringa, om framleies og om det er mogleg, kanskje enda meir å forsera dette. Eg har det inntrykket at ein har gjort alt det ein har kunna no, men min anke er at det gjekk for seint tidlegare.

Så vil eg og nemna det spørsmålet som ofte har vori oppe her, om ein sams forsvarssjef. Personleg er eg heilt overtydd om, og det har eg og høyrte at mange andre er, at ei sams overleiing som får det store og sams ansvar både for hær og flåte og luftvern, vil vera ein munaleg føremon når det gjeld effektiviteten av forsvaret. Det har vori sagt at det er vanskeleg å skipa dette i ein fart. Eg kan så godt forstå at det kan vera vanskeleg, men des lenger vi ventar, des mindre utsikt er det til at vi får full nytte av ei slik tilskiping, når ho kjem av seg sjølv den dagen faren vert overhendig, kanskje meir enn no, kanskje når vi alt er ute i ulukka. Det må vera råd å finna mannen, anten han høyrer til marinen eller hæren får vera det same, mannen kan vi sikkert finne, og eg vil be den vyrde forsvarsministeren ikkje å skåna seg og ikkje taka omsyn til tvilsmåla, men om det må gå den vegen, leggja saka fram for denne forsamlinga til godkjenning. Det kunne også vera andre ting å nemna, ein kunne spørja om forsvaret av våre kraftverk og dei større industrielle anlegg, men statsråden har nyst vori borte på det spørsmålet, så det er vel ikkje noko nytt på det omkvervet. Men eg vil så godt eg kann leggja dei på hjarta at også dei ting må dei tenkja på med luftverns- og forsvarsrådgerder.

Wright: Jeg tar ordet for å understreke det som ble uttalt av hr. Trygve Sverdrup. Han nevnte at Oslofjordens ytre festning ikke er bygd ferdig ennå, slik at den i dag ikke betyr et virkelig godt vern mot et eventuelt angrep på Oslo. Der gjenstår meget manuelt arbeid, uttalte hr. Sverdrup, og han mente at her kunne man bruke bl.a. arbeidsledige stenarbeidere fra Østfold. Jeg vil da gjerne gjøre oppmerksom på at det er fremsatt en proposisjon om bevilgning av 2 millioner kroner ytterligere til bekjempelse av arbeidsløsheten. Forslaget om den nye bevilgning er bl.a. begrunnet med at det nå er inntrådt en absolutt arbeidsløshet i stenindustrien på grunn av at enhver eksport av sten til utlandet er stoppet

opp som følge av de høyere frakter. Sosialkomitéen har behandlet dette spørsmål, og sosialkomitéen har enstemmig uttalt at man ville finne det rimelig at man nå anvendte disse arbeidere til de forskjellige sikringsarbeider som må gjøres for vårt forsvar. Jeg gjør den ærede forsvarsminister oppmerksom på dette. Disse folk som går ledige nå, i Østfold ca. 2000 mann, måtte man kunne bruke til å gjøre Oslofjordens festning helt ferdig. Det ville være meget rimeligere å sette dem til dette arbeid som lønnes på vanlig måte som ordinært arbeid, enn å la dem gå ledige i Østfold og motta alminnelig arbeidsledighetsbidrag.

Hr. Magnus Nilssen inntok presidentplassen.

Nygaard: Jeg har inntrykk av at det hersker en noe forvirret oppfatning her i salen om de arbeidsmuligheter eller de vilkår som ligger til rette for en utvidet militærproduksjon, eksempelvis ved Kongsberg våpenfabrikk. Jeg har fått henvendelser og forespørsler om hvorledes det arbeides nå ved denne statens eneste våpenbedrift. Det har vært antatt at man der arbeider på ordinær tid, på ordinær vis, og nå har statsråden meddelt at det arbeides på 3 skift. For at ikke dette skal oppfattes slik at det arbeides på 3 skift overalt og i alle avdelinger ved våpenfabrikken, vil jeg supplere statsrådets opplysning med at det selvfølgelig er utelukket at det kan gjøres. Det arbeides på ordinær tid, på overtid, på 2 skift og på 3 skift. Det er betinget av arbeidsforholdene i de forskjellige avdelinger, det er i det hele tatt betinget av den måte hvorpå nødvendigvis arbeidet i de forskjellige avdelinger må fremmes. Men jeg er bekjent med at alt som vedrører den militære produksjon, nå går foran alt som heter sivil produksjon. Men vi må ikke gjøre regning med at man ved en bedrift som våpenfabrikken, som er bygd opp på en håndvåpenproduksjon og har 100 års tradisjon på det område, men som først i de senere år er gått over til å arbeide grovere skyts, i en fart kan improvisere en veldig utvikling på dette spesielle område. Ved våpenfabrikken er arbeidsstyrken fra i høst og til nå økt med ca. 200 mann pluss de innkommanderte; 43 spesialister, fagarbeidere og ingeniører. Men det som det er spørsmål om nå, og hvor det stilles et absolutt krav om en rask gjennomførelse, det er fremstilling av luftvernskyts og tankvernskyts. I og med at man i fjor høst besluttet seg for å gå i gang med forsert fremstilling av disse forholdsvis store våpen, må vi være klar over at vi kan ikke regne med å kunne

gå i gang med dette uten i det hele å foreta noe særlig m.h.t. forberedende arbeider. Jeg kan nevne som eksempel at 40 millimeters luftvernkanoner inneholder 2 600 større og mindre deler, som alle må utføres som presisjonsarbeider. Jeg har følelsen av at iallfall en del her i salen — jeg tror jeg kan si det ganske åpent her nå for lukkede dører, uten at noen behøver å skjemmes over det — mangler forutsetninger for å kunne øve en saklig kritikk m.h.t. spørsmålet om på hvilken basis i det hele tatt dette arbeid skal kunne fremmes. Det er tidligere fra våpenfabrikkens direktør gitt opplysning om at det i vesentlig grad er mangel på spesialmaskiner av riktig stor type, maskiner som nødvendigvis må til hvis man skulle gå i gang med forsert fremstilling av disse store maskinkanoner, og dem var det ikke mulig å få. Jeg er bekjent med at det i den senere tid har vært gjort forsøk på å skaffe til veie disse maskiner. Vi har fått en del, og en del er ennå beroende i Tyskland. Det har ikke vært mulig å få dem hjem til landet, men det arbeides fremdeles med det.

Jeg har hørt hr. Colbjørnsens innlegg i denne materie atskillige ganger. Jeg har anbefalt hr. Colbjørnsen å bli med meg hjem til Kongsberg og se på forholdene ved våpenfabrikken. Jeg føler meg overbevist om at når hr. Colbjørnsen, som den intelligente mann han er, men absolutt usakkyndig m.h.t. dette han snakker om i dag, får se forholdene på nært hold, vil han være den første til å forstå at det ville være det glade vanvidd å tenke på at man skulle bygge en spesiell fabrikk for fremstilling av kanoner, når vi har så rikelig med plass og så utmerket grunnlag å fortsette på som på Kongsberg. M.h.t. de spørsmål han stiller, vil jeg si at det er meget rart en kan spørre om. Det er mange ganger vanskeligere å besvare spørsmålene, det vil jeg si. Men jeg tror hr. Colbjørnsen ville ha godt av å ta seg en tur til Kongsberg. Det er ikke mer enn 2 timers jernbanereise dit opp. Han burde spandere en dag på det, jeg skal følge ham omkring. Han kom bl.a. inn på Brøndbys tankvernkanon. Brøndby er visstnok en dyktig oppfinner. Han har i ikke mindre enn 6 år arbeidet med et automatisk håndvåpen som det har vært gjort en rekke forsøk med, men de er ikke kommet så langt ennå med det håndvåpenet at de har våget å ta stilling til det i vårt land. Brøndby har forsøkt seg i utlandet, men heller ikke der kunne de ta stilling til det. Tilsynelatende er det et utmerket håndvåpen. Og med hensyn til disse kanoner som Brøndby har forsøkt å eksperimentere med, så er man ikke kommet lenger enn til det eksperimenterende stadium. Det kan jeg

meddele etter uttalelse fra våpenfabrikken direktør sist lørdag. Det er gjort en del forsøk, og det er sendt søknad til tiltakskommisjonen om støtte til videre forsøk. Men å slå til lyd for at man skal gå i gang med å bygge nye bedrifter til start på basis av noe så løst og flytende som dette, hører ingen steds hjemme. Når vi vet hvilke krav der stilles og vi vet hvilket arbeid der nedlegges for å sikre seg mot skuffelser etterat man har tatt sitt valg når det gjelder våpnene, da mener jeg at det går ikke an å hevde slike meninger under fullt ansvar og alvor. Det må ligge noe mer bak, en kan ikke bare kaste fram slike — en kan kalle det — hypoteser, som ikke har noe som helst grunnlag. Med hensyn til geværer med kikkertsikter o.s.v., så har det vært fremstilt ved fabrikken i mangfoldige år; men dette geværet har ikke vært gjennomført som alminnelig normalt armégevær, det er jo en kjent sak.

Det kunne være meget å si i forbindelse med alle de spørsmål som er reist her, men jeg vil bare som min mening si at det arbeides systematisk, planmessig og godt ved våpenfabrikken for å nå fram til det man har satt seg som mål. Det arbeides nå på et parti på 40 stk. av de 40 mm. luftvernkanonene, og det er begynt på et parti på 20 av de luftvernkanonene som vi samarbeider med Bofors om. De 20 av 40 mm. luftvernkanonene er det iallfall hensikten å levere nå på forsommeren, og de neste 20 ut på høsten. Man har såpass oversikt over det, at man kan regne med at det noenlunde vil holde stikk.

Men jeg vil gjenta: man må ikke regne en bedrift som Kongsberg Våbenfabrikk som en alminnelig brødfabrikk, slik at man uten videre kan slenge i vei og alt er i orden bare bevilgningen her er gitt. Man sier: Vi har vår egen våpenfabrikk, og der er det gode greier. — Ja, der er flinke folk, dyktig ledelse, alt er i den skjønneste orden for så vidt; men når et nytt våpen skal lages, skal det først lages tegninger, verktøy skal anskaffes, materialer skal anskaffes og arbeidet skal planlegges. Man kan ikke helt vilkårlig hverken plasere de enkelte folk eller plasere arbeidet på bestemte steder, alt må overveies, og der ligger et langt og dyktig arbeid forut, forinnan man kan komme så langt at man kan si: Vær så god, nå kan du begynne å arbeide på dette.

Jeg har ikke tidligere funnet det opportunt å synge ut om dette, men nå mente jeg jeg kunne gjøre det her i et lukket møte. Jeg tror som sagt man har en del feilaktige forestillinger om en bedrift som våpenfabrikken, som spenner over så mange områder. Vi har en ganske utviklet sivil produksjon, som i en vesentlig grad tilfredsstillter landets behov

for skiftenøkler, tenger, spiralbor osv. Så har vi gått i gang med en produksjon av knorrbremseser til jernbanen, et stort og vidløftig arbeid. Så skal vi ha reservedeler til de alminnelige geværer, og reservedeler til en rekke andre våpen som de mangler reservedeler til, og videre har vi nå heldigvis fått lov til å gå i gang med et nytt parti Colt-mitraljøser, som vi ikke fikk 100 000 kroner til i fjor, men som vi nå har fått en bestilling på på 200, og der er stilt i utsikt en bestilling på 400 mitraljøser til, et arbeid som kan gå sin jevne gang. Så er det i tillegg kommet 20 mm. tankvernkanoner, og utenom det 40 mm. maskinskyts, og enda driver man med 75 mm. luftvernkanoner eller haubitser.

Man forstår at en kan ikke koncentrere en arbeidsstyrke på 800 mann om å lage f.eks. 40 stk. 40 mm. kanoner og 20 andre mindre kanoner. Det må gå systematisk, og det hele må plaseres og ordnes slik at arbeidet med fordel kan fremmes. Men det kan ikke forseres fram, det må vi være klar over. Det tar sin tid, og man kan ikke gjøre i dag som under den forrige krig, at vi tok inn en hel masse udugelige mannfolk og en del udugelige kvinnfolk, som vi måtte trekkes med i flere år etterpå. Det det er spørsmål om i dag, er fagarbeidere og spesialarbeidere som vi kan sette på plass med de ord: Vær så god, gjør det arbeidet ferdig, og gjør det slik det skal være.

Hambro: Det var et enkelt lite spørsmål jeg gjerne vilde stille til statsråden. Jeg er sikker på at alle med interesse hørte de faktiske opplysninger han gav. Jeg oppfattet det også slik at det ikke alene er ved statens egne fabrikker der nu er blitt full drift fra den tid omkring årsskiftet da statsråden trådte til, men at også de sprengstoffabrikker og andre fabrikker som i de siste måneder nu ihøst gikk med sterkt nedsatt drift — halv drift eller kvart drift — også er i gang, Gullaug, de fabrikker som leverer løpende bånd til våre mitraljøser, og andre. Men vi har oplevet i denne siste tid en slags besynderlig gjenopplivelse av den gamle historie om å «kjøpe en kanon og begynne for sig selv». I enkelte byer samles der inn penger til eget luftvern, og enkelte bedrifter samler inn. Jeg har forstått det slik at både det som er samlet inn i Bergen til luftvern, og det som samles inn i Oslo, betyr ingen styrkelse av vårt luftvern, idet det er skjedd den eiendommelige transaksjon at staten så å si selger til disse byer av de luftvernkanoner som er bestilt for statens regning. Det er slik, har jeg forstått fra Bergen, at man har anvendt de penger som er samlet inn der, og de 3 millioner som man skulde søke å samle inn i Oslo, skulde benyt-

tes til å kjøpe kanoner fra staten av dem man har bestilt fra Tyskland, om hvilke man ikke vet med sikkerhet i dag om de kommer eller ikke. Det forekommer mig å være en ganske eiendommelig disposisjon. Jeg har gått ut fra at det som her bevilges, og det man her får fremlagt planer om, det sikter til hele landets forsvar og disponeres etter store linjer av myndighetene, og jeg vil gjerne høre statsrådets uttalelse om hvorvidt det ikke forholder sig slik som jeg her har nevnt. Det er den opplysning man har fått i Oslo, det er den opplysning jeg også har fått i Bergen om disponeringen av disse penger, at den altså skjer etter samråd med departementet, idet man overtar kanoner av dem staten har bestilt. Hvis det er tilfellet, da tror jeg det er noget gale veier man er inne på. Den enkelte by eller den enkelte bedrift som har råd til å kjøpe en kanon og begynne for sig selv, må ikke av staten begunstiges i forhold til steder som kanskje forsvarsteknisk har større behov for kanoner, men som ikke har pengemidler til å skaffe dem. Og for de mange som opfordres til å bidra, blir det jo også i virkeligheten en temmelig misforstått offervillighet, hvis man ikke øker landets forsvarsberedskap med det man gir, men bare omplaserer noe av det vi allerede har. Jeg vil også spørre: hvorledes føres det til inntekt for staten, det som på denne måte overdras til kommuner, hvad enten det er Bergen eller Oslo, — er det bare slik at staten så å si forskudter kanoner og så fortsetter sine egne bestillinger, eller hvorledes skjer dette? Jeg vilde være takknemlig for å få et svar på det. Hvis det jeg her har nevnt, ikke er riktig, tror jeg det bør opplyses, ikke minst i Oslo hvor både formannskapet og krisekomitéen arbeider ut fra den opfatning at det er fra staten de skal få kjøpt for 3 millioner i kanoner.

Statsråd Ljungberg: Jeg skal forsøke å besvare den del av de spørsmål som er stilt til meg i aften. Angående det hr. Seip nevnte om ammunisjon til alt dette luftvernsskyts skal jeg bare få lov til å si at vi prinsipielt og uten unntagelse nå, når det bestilles skyts fra utlandet, alltid bestiller ammunisjon; det inngår i kontrakten, det er en betingelse. Jeg kan nevne som eksempel at for det som er bestilt i Tyskland, holder vi på at det skal følge minimum 4000 skudd med hvert våpen. Dette antall skudd vil da bli samlet i sentrale magasiner, og ute ved de enkelte batterier vil man selvfølgelig ha et meget mindre kvantum. Enkelte steder vil det bli stor etterspørsel etter ammunisjon, andre steder vil det kanskje ikke bli skutt i det hele tatt; derfor vil det bli regulert fra sentrale magasiner.

Med hensyn til det skyts vi har bestilt fra Tyskland, har vi ufravikelig forlangt 4000 skudd levert med våpnet.

Angående Nord-Norge er nå vårt første maskinkanonbatteri i full sving og er satt opp deroppe. Det neste vil, som Stortinget vil huske fra budsjettet, nå bli satt opp på Vestlandet, og vi håper også å få et for Østlandet så snart som mulig.

Med hensyn til motortorpedobåtene fra England, som altså skulle komme i våres og i sommer, kan jeg nevne at folk allerede er sendt over med flyruten for å overta de første og sette seg inn i konstruksjonen.

Med hensyn til det hr. Sverdrup nevnte om Nord-Norges stilling i dag, skal jeg bare få si at distriktskommandoens operasjonsplan, godkjent av Kommanderende General, er hele Regjeringen gjort bekjent med. Den foreligger, og er nettopp modernisert. Som jeg nevnte for et par dager siden her i Stortinget — det var fredag — har avdelinger som er ute på nøytralitetsvern, vært benyttet nokså meget, og en del av de støttepunkter og linjer som jeg ikke egentlig da kunne angi den geografiske beliggenhet for, befinner seg i Øst-Finnmark og i Troms-avsnittet. Det er blokkhus som er støpt i betong, satt opp i sten eller gravet i jord. — Med hensyn til Tromsø som maritimt støttepunkt kan jeg også opplyse at fundamentene til monteringen av skytset er påbegynt. — Ved Ytre Oslofjords festninger går det dessverre langsomt, ligervis som ved Bergen. Det arbeides, men vi har for lite personell.

Det ble nevnt her med hensyn til fly som krenker Norges nøytralitet, at det burde kunnngjøres at vi skulle skyte på dem. Det blir ikke gjort. Spørsmålet har vært oppe, men det skal det ikke være tale om, vi behøver ikke kunnngjøre det.

Så var det en del spørsmål som hr. Colbjørnsen stilte. Der kan jeg gi noen beroligende opplysninger iallfall med hensyn til vårt feltartillerimateriell. Det står nå på høyde og er ganske godt modernisert, våre felthaubitsere og bergkanoner osv. Vi kan jo ikke nå plutselig forandre hærordningen og utvide rammen, men i forhold til den hærordning vi har nå, er vi ganske godt utstyrt der, og i reserve har vi nå kunnet stille en hel del av de første hurtigskytende kanoner vi fikk i 1903—04, meget brukbare feltkanoner.

Med hensyn til artilleri av grovere kaliber, er vi ikke så særlig godt utstyrt naturligvis. Men det 10.5 cm.s skyts som holder til nede på Fossum, er motorisert, og det skal ha bataljonsøvelse meget snart på Sørlandet, idet vi regner med at det der særlig blir spørsmål om tyngre artilleri. Den skal settes opp som

en feltmessig bataljon og skal ha øvelse der nede. Den er motorisert.

Med hensyn til automatvåpen og bombekastere er vi i grunnen nå ganske godt utstyrt. Maskinpistoler er et forholdsvis nytt våpen, så langt er vi ikke kommet.

Med hensyn til denne forserte fabrikkasjon av luftvernskyts — det er mulig det er min feil at jeg ikke fremstillet det klart nok, men meningen er jo at vi skal trekke den sivile verkstedsindustri inn og utnytte den i høyest mulig utstrekning, forat den militære fabrikkasjon på Kongsberg skal få lov å gå uforandret. Forseringen av disse luftvernkanonene skal ikke gå ut over den annen fabrikkasjon ved Kongsberg, bl.a. vil vi svært nødig ha noen innskrenkning der oppe i fabrikkasjonen av felthaubitsere og berghaubitsere. Det er nettop derfor vi tar den sivile verkstedsindustri med.

Med hensyn til Brøndbys konstruksjoner skal ikke jeg gi noen spesielt tekniske uttalelser her. Jeg vil bare gjøre oppmerksom på at Brøndbys kanon er ikke maskinkanon, den er kun halvautomatisk. Det vil bli foretatt prøver med den.

Hr. Hambro stillet et spørsmål om sprengstoff-fabrikkene. De er forlengst i full drift. Den innskrenkning som var der, er borte.

Så var det med hensyn til de innsamlede penger. Der kunne nok en litt mere inngående forklaring være nødvendig enn jeg i øyeblikket er forberedt på å gi, men jeg kan bare kort og godt si at på grunn av at vi får stillet det og det beløp i utsikt, så økes våre bestillinger tilsvarende.

Sven Nielsen: Det synes å ha gjort seg den misforståelse gjeldende, at jeg har anbefalt at man skulle kunngjøre at vi ville skyte på fremmede fly om de kom inn over våre grenser. Nei, jeg siterte en kunngjørelse fra chefen i Øst-Finnmark om dette spørsmål, og jeg føyde til at vi kunne gjerne kunngjøre at vi ville skyte på fremmede krigsfly hvor som helst innenfor våre grenser hvis det ville hjelpe til at fremmede makter trodde vi hadde tilstrekkelig luftvernskyts og fly, men det trodde jeg ikke. Det var det jeg sa.

Jeg forlangte imidlertid ordet for å korrigere noe annet jeg sa. Jeg uttalte nemlig min tilfredshet over at arbeidet ved våre våbenfabrikker og ammunisjonsfabrikker var satt i gang med tre skift etter at den nåværende forsvarsminister tiltrådte. Jeg er underhånden blitt gjort oppmerksom på at de tre skift ble satt i gang før den nåværende forsvarsminister tiltrådte, i den tid da statsministeren fungerte som forsvarsminister. Det er meg en glede å gi denne korrigerende opplysning.

Presidenten: Debatten om hr. Sven Nielsens interpellasjon er hermed slutt.

Forlanger noen ordet før dette møte heves?

Wright: Som det er bekjent, reiser nå om dagen nokså mange frivillige arbeidere til Finland for å delta i det sivile arbeid der borte. Hele denne forsendelse er organisert. Det har allerede meldt seg flere tusen mennesker i Norge til dette frivillige arbeid i Finland. De skal utføre arbeid som bilreparatører, de skal være med og bygge opp nye forsvarsstillinger bak den nåværende Mannerheimlinje og, når det er utført, en ny siste linje eller tredje line ved Kymmenedalen i Finland. Jeg kan gjøre den bemerkning at det er Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og Norsk Arbeidsgiverforening som i fellesskap har organisert dette arbeid, og vi behandlet her i Stortinget for en 8 dagers tid siden et forslag fra Regjeringen om at man skulle sikre de arbeidere som deltok der borte, den samme erstatning i tilfelle de skulle være utsatt for ulykke, som om de var sikret i Rikstrygdeverket.

Der avgikk torsdag den 29 februar i alt 50 bilreparatører til Finland. Disse er nå velberget kommet fram. Kommende onsdag, den 13 mars, er det meningen å sende avsted 300 bil- og anleggsarbeidere, og så var det meningen videre førstkommende lørdag å sende nye 300 anleggsarbeidere og i neste uke atter en forsendelse på 300 anleggsarbeidere. Det har vært en del vanskeligheter med transporten, da jernbanen oppover i Nord-Sverige har vært umåtelig opptatt med transporter, og likedan har det samme vært tilfellet i Finland. Men ved en konferanse i Stockholm i går fikk man ordnet spørsmålet om videretransport øyeblikkelig gjennom Sverige, og i dag har man ordnet videretransporten gjennom Finland. Nå hender imidlertid det ganske eiendommelige, at den komité som steller med dette arbeid, har fått meddelelse fra statsbanene om at der kan ikke avgå noen forsendelse kommende lørdag og visstnok heller ikke noen i neste uke på grunn av påsketraffikken hjemme i Norge. Da det spørsmål ble tatt opp, og det ble sagt til vedkommende i statsbanene, at dette at de frivillige arbeidere kommer fram til Finland, må da virkelig gå foran hensynet til påsketraffikken, ble det gitt det svar at all trafikk fra Bergen med kanoner, ammunisjon, og forråd forøvrig til Finland, også måtte vente til påsketraffikken lykkelig var avviklet i Norge. Jeg tror ikke at det hverken i dette land eller i noe annet sivilisert land vil kunne forståes at man av hensyn til påsketraffikken i Norge — at man i Norge skal rekreere og

more seg — må stoppe hjelpen til Finland. Jeg går ut fra, at når jeg nå har gjort Regjeringen oppmerksom på dette, så vil det allerede i morgen bli dradd omsorg for at først og fremst skal forsendelsene til Finland gå, og så kan man reise på fjellet og more seg etterpå.

Når jeg nå har ordet, er det en annen sak som jeg har lyst til å nevne med en gang, i forbindelse med den hemmelige debatt som var omkring det spørsmål jeg nettopp nevnte om garantien til anleggsarbeiderne i Finland. Jeg tok opp i forbindelse med dette et spørsmål til Regjeringen om det ikke ville være rimelig å sikre de som meldte seg som militære frivillige, den samme understøttelse som de som reiser bort som frivillige arbeidere. Den ærede statsminister svarte meg at Regjeringen skulle overveie det spørsmål. Jeg nevnte at det spilte en meget stor rolle for rekrutteringen av frivillige til Finland at det blir ordnet, hvorledes de mennesker blir stillet som eventuelt blir invalider under krigen der borte. Jeg vet nå at man i Sverige har truffet en helt konfidensiell ordning, idet samtlige de store partier har forpliktet seg til, når krigen er over, å sørge for at alle de som blir invalider, alle de som blir enker og alle de som blir farløse på grunn av deltagelse i krigen i Finland, blir forsørget av den svenske stat. Jeg vil spørre om det ikke var rimelig at man fikk noe tilsvarende her hjemme i Norge.

Under den samme debatten brakte representanten Sven Nielsen på bane spørsmålet om å sende offiserer til Finland. Den ærede statsminister svarte hertil at det nå var åpnet en begrenset adgang for vernepliktige offiserer til å melde seg som frivillige til Finland. Den ærede statsminister sa herunder blant annet følgende, som jeg må få lov til å referere:

«Vi har ment at man skulle behandle dette spørsmål også så konfidensielt, rolig og stille som mulig, men det nyttet ikke. En hovedstadsavis slo det opp med store overskrifter for et par dager siden. Den meddelte at når Regjeringen holdt dette så hemmelig, var det visstnok forat disse befalingsmenn ikke skulle få rede på at det var åpnet adgang til å få permisjon. En skamløs beskyldning, og en opptreden fra vedkommende avis' side som like overfor redaktøren er blitt på det skarpeste påtalt. Jo da, befalingsmennene vet det godt. Det er for en stund siden — jeg kan ikke si hvor lenge — sendt meddelelse til alle regimenter om at der er anledning til å melde seg.»

Den ærede statsminister uttalte at alle befalingsmenn — altså offiserer — vet det meget godt. Jeg stusset. Den ærede statsminister nevnte videre at hittil hadde det kun meldt seg én frivillig. Jeg stusset meget over

denne statsministerens uttalelse, men jeg hadde ikke da anledning til å ta ordet eller svare på dette. Men det sto i hvert fall ikke i samklang med det jeg selv hadde hørt. Jeg har senere ved et par undersøkelser brakt på det rene at befalingsmennene ikke er gjort bekjent med dette at man kunne melde seg som frivillig, og at de i tilfelle kunne påregne å få permisjon.

Det som visstnok er foregått er følgende. Kommanderende General har sendt ut en meddelelse til regimentene, som er hemmelig, og som ikke må kommuniseres videre, om at de som nå kommer for å søke permisjon, kan få det, men det er ikke regimentssjefen tillatt å meddele dette videre til de det her gjelder, til befalingsmennene. Dette spørsmål om at dette skal holdes hemmelig, er jo av helt politisk natur. Jeg forstår at når den ærede statsminister ønsker at det skal holdes hemmelig, er det av hensyn til den note som ble sendt i januar måned til Russland, og hvor det fra Regjeringens side ble uttalt at norske befalingsmenn ikke hadde fått permisjon til Finland, og heller ikke ville få det. Jeg skal derfor ikke komme inn på den side ved saken. Men jeg går ut fra — etter det som statsministeren har sagt — at den oppfatning av beslutningen naturligvis er helt korrekt: at det er meningen at samtlige befalingsmenn skal få meddelelse om dette. Når jeg derfor tar dette opp i dag, er det for å henvende den ærede forsvarsministers oppmerksomhet på dette, så han kan dra omsorg for at Kommanderende General nå får beskjed om å sende denne meddelelse på en sånn måte at befalingsmennene får vite om den.

H r. H a m b r o inntok atter presidentplassen.

Statsråd Hindahl: Jeg kjenner ikke til at det har vært noen vanskeligheter når det gjelder å sende frivillige til Finland. Om det vil oppstå vanskeligheter nå midt oppe i påske-trafikken, så er i hvert fall ingen henvendelse blitt gjort til departementet. Jeg går ut fra at Stortinget er enig i at man søker å holde den normale trafikk på jernbanen oppe, saken skal bli undersøkt så snart som mulig, og i morgen den dag.

Jeg kan med det samme opplyse at Statsbanene i hvert fall har stillet seg *meget velvillig* når det gjelder takstene for reisende til Finland, det gjelder både persontakstene og det gjelder frakttakstene.

Sven Nielsen: I forbindelse med det spørsmål som hr. Wright nevnte om offiserers adgang til å søke permisjon for å reise til Finn-

land, kan jeg opplyse at jeg for min del ikke har fått noen beskjed fra mitt regiment om at de meg underlagte ulønte og vernepliktige befalingsmenn har anledning til å søke slik permisjon, og de har selvsagt da heller ikke fått noen underretning om det.

Statsminister Nygaardsvold: Jeg kan ikke gi noen andre meddelelser enn de jeg gav den forrige gangen om disse offiserene til Finland. Så vidt jeg husker, la jeg til, at det er den opplysning jeg har fått. Ifølge referatet sa jeg:

«Såvidt jeg vet, har det til dags dato meldt seg én, det er iallfall den opplysning jeg har fra forsvarsministeren, og dermed også fra Kommanderende General.»

Det skulle også dekke hvordan det var gått fram. Jeg vet ikke hva det skal være godt for å ta opp dette nå igjen. Skal det også være et angrep på meg for usannferdige opplysninger her i Stortinget? Jeg må føle det på det viset. Det er en amperhet i behandlingen av disse spørsmål som jeg ikke kan forstå. Vi har ment at disse ting skulle behandles så konfidensielt som mulig, og vi mente det var riktigst at det var Kommanderende General som fikk overta disse ting og besørge det bekjentgjort, og ta ut de folk han mente passet til det. Vi mente at det var ikke riktig at Regjeringen sendte ut offisielle meddelelser, og at Regjeringen skulde ha noe med å sende disse folkene til Finland. Jeg fastholder at Regjeringens oppfatning er den riktige. Hvor mange det er som har meldt seg nå, kjenner jeg ikke til, men jeg fastholder de opplysninger jeg gav. Det er sendt meddelelse til regimentene, og så vidt jeg hører, har regimentene for å være i full overensstemmelse med det, fått ordre om å meddele samtlige offiserer som tidligere hadde søkt, eller som hadde meddelt sine foresatte at de aktet å søke, eller ville reise til Finland, at de måtte komme med en ny ansøking nå. Det har jeg nettopp fått opplyst fra forsvarsministeren. For øvrig synes jeg nok at man må ta det litt med ro nå, da, når de forhandler om fred mellom Sovjet-Samveldet og Finland.

Wright: Jeg har ikke sagt noe om at de opplysninger den ærede statsminister har gitt, ikke er riktige. Jeg har tvert imot sagt at jeg går ut fra at det er de opplysninger som statsministeren har gitt, som er helt ut i samsvar med det Regjeringen har besluttet, og det gikk ut på at befalingsmennene skulle få rede på at det nå var anledning til å få permisjon til Finland. Så når Kommanderende General har sendt ut en meddelelse som går

ut på at det kun skal meddeles dem som for en tid siden har søkt, da er denne ikke i overensstemmelse med det statsministeren uttalte i forrige møte i Stortinget.

Presidenten (Hambro): Jeg vil som representant bare ha gitt den opplysning — for at meddelelsen om den ene offiser ikke skal bli stående som noen uttømmende sannhet — at til frivilligkontoret hadde det før den debatt i Stortinget meldt seg 27 offiserer. Listen står til tjeneste.

Statsminister Nygaardsvold: Jeg hadde fått min opplysning fra forsvarsministeren et par dager før jeg gav den her i Stortinget, så hvis presidenten tar imot andre meddelelser, kan det hende han kan gjøre nærmere rede for det. Jeg har ikke løyet i dette tilfelle.

Presidenten: Det er 27 navngitte offiserer. Listen står til tjeneste.

Statsminister Nygaardsvold: Er det fra presidentens kontor for frivillige det?

Valen: Det gjeld ei heilt anna sak. Det gjeld dagsordenen for møtet i Stortinget i morgen. I det framlegget til vikeprogram som vart lagt fram for medlemene av presidentskapet, var det ført opp møte klokka 17 i Stortinget. Det vart vedteke, og oppslag kom i samsvar med det. I samsvar med det har og nemndene i Stortinget ordna seg med møte, og ellers er det tillyst møte i samsvar med at Stortinget ikkje har møte i morgen formiddag, men derimot i morgen ettermiddag. Personleg har eg tillyst møte i den store jordbruksnemnda. Det er tre andre stortingsmenn som er medlemmer av den nemnda.

Men no er dette vorti brigda slik at det er tillyst møte i Stortinget i morgen klokka 10 til handsaming av verneskatten. Ein av dei stortingsmennene som er medlem av jordbruksnemnda, er ordførar i saka om verneskatten, og må da sjølvstilt vera til stades her i Stortinget. Vidare er det resten av vika møte i Stortinget både formiddag og ettermiddag. Eg går ut frå at fleire nemnder ynskjer å ha møte i morgen formiddag for å verta ferdige med saker. I alle fall må vi i den store jordbruksnemnd ha møte — som Stortinget er vel kjent med — for å få vår innstilling ferdig nettopp til bruk for Riksstyret og Stortinget. Fleire medlemmer er tilreisende langveges frå, så det er uråd å la dei liggja her i byen og venta til Stortinget er ferdig med samlinga.

Eg vil gjera framlegg om at møtet i Stortinget vert etter det fyrste oppslaget i morgen et-

termiddag klokka 17, slik at Stortinget har formiddagen fri til komitémøte i den mon det er turvande. Eg kan ikkje tenkja meg anna enn at Stortinget likevel skal verta ferdig med både verneskatten og finansdebatten til fredag formiddag.

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på at det har vært noen konfusjon med ukeprogrammet. Det er mulig det skyldes presidenten, og delvis at kontorsjefen dessverre har vært syk de siste dager, så de konferanser som skulde ha funnet sted mellom alle parter, ikke har funnet sted. Presidenten skulde anta etter det som er opplyst av hr. Valen, og fordi det er slått op på ukeprogrammet ettermiddagsmøte, at det vil være riktig at vi ikke har noe møte imorgen formiddag. Presidenten går ut fra — hvis ingen av presidentskapets medlemmer har noe å innvende mot det — at man bare beriktiger oppslaget, slik at det ikke er nødvendig å sette noe møte i Stortinget imorgen klokken 10, men at man alene beriktiger oppslaget. Jeg beklager misforståelsen, jeg håper bare at hr. Valen vil ha rett i sin optimistiske forutsetning om at man vil kunne bli ferdig med det program som skulle være ferdigbehandlet før påske, og oppfatter hr. Valens uttalelse om et tilsagn i så henseende fra de representanters side som skal delta i hans komité i morgen.

Statsråd Ljungberg har bedt om ordet i anledning av hr. Wrights forespørsel.

Statsråd Ljungberg: Jeg skal bare ganske kort få referere, hvordan denne sak om permittering av offiserer til Finnland henger sammen. Da Regjeringen fant å kunne gå med på at Kommanderende General kunne permittere inntil 10 ulønte offiserer, fikk Kommanderende General følgende beskjed: Dette skal ikke offentliggjøres, vi skal helst ha det utenfor pressen. Kommanderende General sender derfor ut fortrolig meddelelse til samtlige avdelinger, til og med regimenter, og Kommanderende Generals stab direkte, eller vedkommende regiment som vet at en offiser har søkt eller har forespurt, skal da sørge for at vedkommende offiser også får denne meddelelse.

Referat:

Kgl. meld. om beretning om virksomheten i Garantikassen for Sparebanker i 1939.

Enst.: Sendes Finans- og tollkommiteen.

Presidenten: Presidenten går ut fra, hvis der ikke fremkommer noget krav i motsatt retning fra representantene, at det ikke er nødvendig å innføre noget i protokollen om

de spørsmål som blev reist av hr. Wright, idet de ikke var kunngjort på forhånd, om enn representanten hadde meddelt forsvarsministeren at han vilde komme med et spørsmål.

Protokollen blev derefter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 19,35.

Møte for lukkede dører tirsdag den 12 mars 1940 kl. 17.

President: H a m b r o .

Dagsorden:

Meddelelse fra utenriksministeren.

Presidenten: Presidenten foreslår møtet holdt for lukkede dører — og anser det for enstemmig vedtatt, og foreslår Regjeringens medlemmer og de i § 54 i forretningsordenen nevnte funksjonærer gitt adgang til møtet — og anser det for enstemmig vedtatt.

Når dette møte foreslås holdt for lukkede dører, er det fordi utenriksministeren i midt-dags gav utenrikskomitéen en meddelelse som utenrikskomitéen fant å være av den interesse for Stortinget at den ønsket at meddelelsen skulle gis til Stortinget uoppholdelig, og jeg skal straks gi utenriksministeren ordet.

Statsråd Koht: Det som eg skal få gje Stortinget kunnskap om no i dag, det er det spørsmålet som vi vel kan seia er det mest brennande i denne stunda, både for oss og for alle dei nordiske landa: spørsmålet om fred mellom Finnland og Sovjet-Samveldet, og eg skal da gje greie for det grunnlaget som kan bli lagt for den freden, og for det som i den samanheng vedrører vårt land.

Fredsdrøftingane mellom sovjetregjeringa og den finske regjeringa har gått stilt, uoffisielt for seg alt frå dei siste dagane av januar. I desse drøftingane har både den norske og den svenske utanriksministeren hatt ei viss rolle. For min part har eg i eit personleg brevsifte, på den eine sida med Tanner, på den andre sida med Molotov, freista finna fram til eit kompromiss mellom dei to landa, såleis at ein kunne seia at det var på ein måte ein ærefull fred for begge partane. Det som eg gjorde i så måte, førde ikkje fram, sovjetregjeringa ville ikkje gå med på noko slag kompromiss. Det som den svenske utanriksministeren har gjort i denne same saka, det har vori fyrst og fremst å få dei to partane, Sovjet-Samveldet